

9. Endo K. The Principle of Subsidiarity: From Johannes Althusius to Jacques Delors [Електронний ресурс] / Ken Endo. — Hokkaido University, 1993. — Режим доступу: [http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/15558/1/44\(6\)_p652-553.pdf](http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/15558/1/44(6)_p652-553.pdf)
10. Метаморфози влади: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. — М. : ООО «Издательство АСТ», 2003. — 669, [3] с. — (Philosophy).
11. Мальгин А. В. Украина: соборность и регионализм / А.В. Мальгин. — Симферополь : Сонат, 2005. — 280 с.
12. Гьофе О. Справедливість і субсидіарність : Виступи в Україні / Отфрід Гьофе. — К. : Альтерпрес, 2004. — 144 с.
13. Burgess M. Federalism and European Union : the Building of Europe 1950-2000 / Mihael Burgess. — London and New York: Routledge, 2000. — 285 с.

Радченко Леся Миколаївна,

*кандидат політичних наук, викладач кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова*

УДК 323.2

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ПОЛІТИЧНІ ІНТЕРЕСИ І ПОЛІТИЧНІ ПОТРЕБИ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

У роботі аналізується місце і роль політичних інтересів і потреб у політичному житті суспільства. Сформовано змістовну частину понять „політичні інтереси” і „політичні потреби”. Досліджено проблему їх співвідношення.

Ключові слова: *потреби, інтереси, політичне життя суспільства, політичні інтереси, політичні потреби.*

В работе анализируется место и роль политических интересов и потребностей в политической жизни общества. Сформировано содержательную часть понятий "политические интересы" и "политические потребности". Исследована проблема их соотношения.

Ключевые слова: *потребности, интересы, политическая жизнь общества, политические интересы, политические потребности.*

The paper analyzes the place and role of political interests and political needs of society. Formed the content of the concepts "political interests" and "political demands". Defined the problem of their relations.

Keywords: *needs, interests, political society, political interests and political needs.*

Політичне життя суспільства є однією із найширших категорій політології, яка охоплює всю політичну сферу та її елементи, дає можливість відобразити їх динамізм і стабільність; є однією із основних сфер суспільного життя, пов'язана з діяльністю й відносинами індивідів і соціальних спільнот, створених ними політичних інститутів для виявлення інтересів соціальних суб'єктів, а також боротьба за їх реалізацію через посередництво політичної влади у процесі політичного розвитку. У „Політологічному енциклопедичному словнику” (2004) подано наступне значення: „політичне життя – річ різноманітна, різновекторна, що визначається, насамперед, економічними і соціальними чинниками. Політичне життя суспільства – це сукупна діяльність індивідів, соціальних прошарків, груп, класів та інших спільнот, через які відбувається формування, функціонування і перетворення політичної системи суспільства з метою організації та використання політичної влади для реалізації своїх інтересів. Політичне життя є підсистемою суспільства, певною цілісністю її елементів, видів та форм проявів, діяльністю. Це сукупність всіх політичних явищ, що функціонують у суспільстві. Воно охоплює

соціальних суб'єктів з їх потребами та інтересами, їх відносини і діяльність, політичні інститути, норми, свідомість і культуру, політичну владу та інші компоненти. Соціальними суб'єктами можуть бути класи, нації, соціальні прошарки і групи, індивіди і створені ними інститути.

Основними складовими політичного життя суспільства можна назвати:

- політичні потреби та інтереси;
- політику, політичні відносини, політичну діяльність;
- владу і владні відносини;
- політичні процеси;
- політичну участь, політичну поведінку, політичну культуру;
- політичну систему суспільства;
- політичний режим тощо.

Інтерес адекватніше виражає характер політичної діяльності, її службову, інструментальну функцію, оскільки політична діяльність є засобом, інструментом реалізації потреб соціальних суб'єктів у різних сферах суспільного життя. З виникненням політичного життя потреби соціальних груп, щоб бути реалізованими, повинні знайти своє відображення у політичних інтересах і бути закріпленими політичною владою у якості інтересів усього суспільства. В основі політичних інтересів знаходяться багатоманітні потреби соціальних суб'єктів. Ці потреби сприяють появі політичного життя та визначають корінний напрям діяльності політичної влади [7, 28]. Політичні потреби є особливим видом суспільних потреб, пов'язаних із розвитком і функціонуванням соціальних механізмів, що регулюють суспільні відносини. Через диференціацію соціальної системи на групи такі суспільні потреби, як потреби в організації спільних дій і спілкування, визнанні, самоствердженні, набувають політичного характеру. Із протиріч між суспільними потребами і груповою формою їх задоволення й виникають основні політичні потреби суспільства, наприклад, потреба уникати зіткнень соціальних груп у суспільстві та тримати суспільство в межах порядку, виражати і формувати потреби протилежних соціальних груп, забезпечити їх задоволення певними організаційними засобами і т.п. Головною із них є потреба організаційно забезпечити нормальне функціонування і розвиток поділеного на групи суспільства як цілісної системи.

Вихідним пунктом всього політичного процесу в політичній сфері виступають корінні політичні потреби та інтереси. Вони знаходяться в основі практичних дій соціальних груп, партій, особистостей тощо з приводу реалізації політичних ідей, принципів, ідеалів, цілей. Потреби та інтереси є основою змісту політичних ідей і визначають дії людей. Будь-які суспільні інтереси, в тому числі і політичні, виникають у процесі діяльності людей, визначаються соціальними потребами, які відображаються в інтересі. Ці потреби та інтереси потребують шляхів і способів для їх задоволення, при цьому необхідність такого задоволення породжується не свідомістю суб'єктів, а умовами загальнолюдського буття. Таким чином, вплив потреб на політичну діяльність людей відбувається через формування політичних інтересів, їх відображення у вигляді ідей, теорій, ідеалів і т. д., у свідомості людей, яка може бути точною або викривленою, і реалізацію цих ідей, теорій, ідеалів в практичній політичній діяльності [5, 24-25].

Політична потреба суб'єкта політики є певним соціально-політичним відношенням, яка виражається перш за все як прагнення влади, володіння нею або участь у її здійсненні і використанні. Може виступати як вимога змінити політичну систему або, навпаки, як вимога нормального, стабільного функціонування і розвитку в межах даної системи соціально-політичних відносин. В будь-якому випадку динаміка задоволення політичних потреб суб'єктів політики пов'язана не лише із відношенням до об'єкта потреб, а політичні потреби є також певним відношенням суб'єкта та інших учасників політичного процесу. Це відношення до тих, хто брав участь у створенні об'єкта потреб, хто ним володіє, у кого є аналогічні потреби. Основні групи потреб людей безперервно підвищуються і змінюються. Кожна із них має різний конкретний зміст, що відповідає рівню розвитку індивіда чи

прошарку населення, а також природного і соціального середовища його перебування. Проте навіть однакові потреби усвідомлюються різними людьми по-різному, в результаті чого їхні інтереси виявляються неоднаковими. Плюралізм інтересів перевищує різноманітність потреб. Політичні потреби є основою, на якій формуються політичні інтереси – головна рушійна сила політики.

Політичні інтереси – це чинники суспільної діяльності людей, їх спільнот і об'єднань, спрямовані на здобуття, утримання або перерозподіл політичної влади. У ширшому плані до політичних інтересів відносять інтереси, спрямовані на згуртування зусиль усіх або принаймні більшості членів тієї чи іншої спільноти, відстоювання і зміцнення їх соціальних позицій у суспільстві [6, 519]. Крім того, політичний інтерес можна визначити і як вибіркоче відношення суб'єктів політики до суспільно-політичних явищ, процесів і подій, реальна причина їх політичної активності, заснована на визначених світоглядних принципах, переконаннях і настановах. Інакше кажучи, це те внутрішнє усвідомлене джерело політичної поведінки, яке стимулює суб'єктів політики до постановки певних політичних цілей і здійснення конкретних політичних дій для їх досягнення.

Виходячи із специфіки природи політичних потреб і політичних інтересів останні являють собою за своєю сутністю суб'єктивне вираження об'єктивно існуючих політичних відносин з точки зору реалізації суб'єктами політики своїх соціальних цілей. Політичні інтереси охоплюють співвідношення існуючих політичних організацій, відносин. Їх предметом може бути все, що об'єктивно корисне або шкідливе для існування, діяльності і розвитку класів, соціальних груп, індивідів у їхніх відносинах із владою або іншими соціальними суб'єктами.

Політичні інтереси породжуються соціальною природою конкретного суспільства, позицією і положенням соціальної групи в системі політичних відносин. Вони являють собою концентроване вираження інтересів, котрі переломлюються в інтересах завоювання або утримання державної влади. Зміст політичних інтересів виявляється в суті і спрямованості політичних ідей, ідеалів, принципів, у поглядах, почуттях і настроях, які представляють різний рівень (теоретичний і повсякденний) усвідомлення інтересів соціальної групи. Наявність політичних інтересів, загальних для даної соціальної групи і нею визнаних, є необхідною передумовою розробки політичної ідеології, створення політичних партій, виникнення політичних організацій і закладів соціальних груп. Функції та характеристики будь-якої політичної ідеології соціальних груп, що залежать від положення класів в суспільстві, від їх політичних інтересів та цілей, від програми реалізації яких на практиці, різко відрізняються у владних та суспільних груп [7, 25].

Політичний інтерес виражає рівень розвитку політичної діяльності, ступінь відображення в ній найважливіших соціальних потреб. Обумовленість спрямованості політичної діяльності логікою зміни конкретних обставин у країні виявляється у тому, що політичні рухи мають національний характер, обов'язково охоплюють до своєї сфери проблеми, нагальні для певної країни, в даний час. Тому політичний інтерес завжди має національне забарвлення, оскільки нації – теж суб'єкти політики, а національні відносини є елементом політичних відносин.

Специфіка інтересів партій, профспілок, включаючи державу та різні суспільні і благодійні організації, полягає у постійному перегляді практичних питань, що викликає появу нових протиріч, які вимагають чергового вирішення. Власне, це і є логікою розвитку політичних інтересів, що створює нові політичні програми і платформи, передбачає висунення нових претендентів, мобілізацію прибічників тих чи інших програм.

Основа політичних інтересів полягає у реально-практичних політичних відносинах суспільства, що встановлюють політичний статус соціальних суб'єктів, їх відношення до власних політичних потреб. Політичний інтерес є тією основою, яка пов'язує членів суспільства, консолідує їх в єдину цілісність [6, 17].

Потреби та інтереси – це рушійні сили дій людини у певному напрямі. Протиріччя інтересів набувають форми суперечностей, суперництва, антагонізмів та конфліктів

учасників політичних відносин, для вирішення яких використовуються засоби ідеологій, традицій, фізичного та психологічного примусу. Засобом вирішення суперечливих інтересів, улагодження виникаючих політичних суперечок та ліквідації конфліктів є політична влада, що використовує механізми узгодження суспільних, колективних та особистих інтересів суспільства. Політичне життя охоплює складну систему політичних процесів, в ході яких виявляються і реалізуються політичні цілі за допомогою політичних інститутів і норм, політичної діяльності людей у межах політичних відносин, суттєво впливає на стабільність і динаміку політичного життя, характер взаємозв'язку між політичною діяльністю та політичними відносинами. Політичні відносини – це фактор, що стабілізує політичний процес, а політична діяльність спрямована на їх перетворення, зміну і розвиток.

Інтереси і потреби – найважливіші спонукальні причини людської діяльності. Потреби – це відносини між агентом, суб'єктом (організмом, соціальною групою, людиною) та умовами його існування. Інтерес – це відносини між суб'єктами з приводу умов існування. Інтереси у своїй генезі пов'язані з потребами. Проте місце і роль потреб у змісті інтересів неоднакові і полягають у тому, що інтерес є особливим проявом потреб, який виявляється лише в умовах виникнення суспільних відносин носія потреб з їх предметом. Поза потребами інтересу немає. Потреби – категорія, у якій в узагальненому вигляді виражаються багатоманітні умови життєдіяльності людини, без відтворення яких неможливе її існування і нормальний розвиток [3, 5]. Потреби є джерелом активності особистості, а процес їх задоволення виступає як цілеспрямована діяльність. Усвідомлюючи мету суб'єктивно – як потребу, людина переконується, що її задоволення можливе лише через досягнення певної мети. Це дає їй можливість співвідносити свої суб'єктивні утворення з їх об'єктивним змістом через пошук засобів оволодіння метою як об'єктом. Динаміка потреб полягає в переході від усвідомлення мети (як передумови діяльності) до мобілізації засобів, за допомогою яких відбувається оволодіння цією ж об'єктивною метою.

Виникнення нового інтересу починається із формування нової потреби, яке відбувається у формі трансформації старої. Якщо нова потреба не може бути елементом структури старого інтересу, а стає першопочатковим інтересом, що полягає у створенні нових предметів або нових способів і засобів, якщо об'єктивних можливостей створення цих нових елементів немає, то це означає, що відповідний інтерес ще не сформовано. Усвідомлення і реалізація такого інтересу приводить до створення нових способів і засобів, нових предметів задоволення тих первинних потреб, трансформація яких і привела до його виникнення. Зрозуміло, що новий предмет або новий спосіб задоволення потреб змінює у структурі початкового інтересу відповідний елемент і тим самим приводить до зміни його змісту та відтворення на якісно новому рівні. Сама ж структура інтересу знову набуває форми стійкості, оскільки всі його елементи відповідають один одному. Проте через подальшу дію закону підвищення потреб в структурі інтересу знову утворюється протиріччя і весь цикл повторюється знову. Інтерес являє собою вияв потреби у доцільній діяльності. Реалізація інтересів як процес, як діяльність суспільного формування є способом дійсного задоволення потреб, а оскільки їх задоволення необхідне для функціонування суспільного утворення, то сама реалізація інтересів є об'єктивною необхідністю для функціонування їх носія у системі суспільних відносин [10, 61].

Зрозуміло, що потреби є не єдиним стимулом діяльності будь-якого складного організму. Проте, серед усієї сукупності стимулів вони відіграють особливу роль, виступають наче вихідним моментом всієї системи стимулювання; вони найбільшим чином орієнтовані на необхідні засоби та умови існування суб'єкта. Зв'язок потреб та діяльності має двосторонній характер. Потреби стимулюють діяльність, виступають в якості її першопричини та загальної основи. Але і сама діяльність стає предметом потреб. Організм, в якому згасає життєдіяльність, умирає. Крім того, діяльність викликає формування нових потреб завдяки тому, що сама потребує засобів, необхідних для її здійснення [4, 16].

Потреби виражають практичний зв'язок суб'єктів з діяльністю, який виступає як залежність суб'єктів від об'єктивних умов їх існування, а самі потреби – у вигляді стану

відсутності певних умов або об'єктів для нормального функціонування і розвитку. Імпульсом діяльності потреба стає тоді, коли усвідомлюється суб'єктом. Будь-яка суспільна потреба має подвійну природу: виражається, по-перше, в залежності суб'єктів від об'єктів, явищ і умов, яких вони потребують; по-друге, у прагненні до певних об'єктів, до зміни або збереження умов.

Зв'язок інтересу з потребою визначає своєрідність протистояння і взаємодії інтересів та одночасно виступає методологічною основою для декількох висновків. По-перше, зв'язок між інтересами як полягає один із найважливіших принципів їх складної проблеми. Оскільки задоволення потреб можливе через реалізацію інтересів, яка виступає об'єктивною необхідністю для будь-якого суспільного утворення. По-друге, задоволення потреб і поява нових – одна із необхідних і основних характеристик процесу суспільного розвитку. Реалізація інтересів є не що інше, як процес, що одночасно виступає показовою і означальною характеристикою зростання суспільних утворень. Незадоволення потреб приводить до зупинки у розвитку та подальшого існування суспільних утворень. Оскільки інтерес є проявом потреби, то будь-які зміни першого є зміною других. Будь-яке ігнорування інтересів або їх не реалізація приводить до „загибелі” суспільного утворення – носія цих інтересів [10, 7].

Загалом, інтерес можна розуміти як потребу, що пройшла стадію мотивації, певного усвідомлення. Інтерес – форма прояву пізнавальної потреби, що забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності і, тим самим, сприяє орієнтуванню, ознайомленню з новими фактами, глибшому і повнішому відображенню дійсності. Інтереси і потреби відрізняються за широтою свого предмету. Специфіка потреб полягає у відображенні необхідного, а специфіка інтересів – у відображенні корисного для соціальної групи або індивіда [9, 83].

Стосовно зв'язку між потребами та інтересами можна назвати той факт, що перші є передумовою, на основі якої формуються інші. Без потреб неможливе існування інтересу, і в той же час, потреба не може бути задоволена без формування і реалізації того інтересу, в основі якого вона знаходиться. Первинною необхідною передумовою формування інтересу є виникнення у суб'єкта деякої потреби. Проте існування потреби є необхідним, але не достатнім для формування відповідного інтересу, оскільки виникнення потреб зовсім не означає, що у суб'єкта обов'язково є можливість через ті чи інші активні дії задовольнити їх, отримати якусь користь. Потреби людей розвиваються швидше, ніж об'єктивні можливості їх задоволення. Тому виникнення потреб – це лише початковий етап формування інтересу і про його сформованість можна говорити лише у тому випадку, коли крім потреб суб'єкта в оточуючій дійсності виникають об'єктивні можливості їх задовольнити. Лише наявність цих двох моментів може привести до того, що суб'єкт в результаті своїх дій зможе задовольнити деяку свою потребу, отримати якусь користь, тобто реалізувати інтерес [11, 36-37].

Інтереси спрямовані на зміну об'єктів соціального середовища, подолання перепон для забезпечення потреб суб'єктів політики. Інтереси характеризують суб'єкта політики як діючу силу, котра прагне закріпити власне панування над конкретними політичними умовами та забезпечити реалізацію потреб його функціонування та розвитку. Русійна сила інтересу виявляється у тому, що людина зацікавлена у чомусь і за певних умов діє у цьому напрямі.

Інтереси являють собою особливий вид суспільних відносин; вони не існують самі по собі, поза соціальними групами, особами, які є їхніми носіями. Носіями інтересів можуть бути особистість, соціальна група, сім'я, нація, суспільство, різноманітні інститути. З іншого боку, інтереси спрямовані на певні об'єкти, в якості яких виступають матеріальні і духовні цінності, соціальні інститути і суспільні відносини, встановлені звичаї. Інтереси спрямовані на ті соціальні відносини та інститути, від яких залежить розподіл предметів, цінностей, благ, що забезпечують задоволення потреб.

Інтереси являють собою ширшу, ніж потреби, категорію, що має складну структуру. Формування інтересу передбачає не лише виникнення у суб'єкта певної потреби, але й

наявність можливостей, способів і засобів задоволення цієї потреби, існування благ і цінностей, оволодівши якими можна задовольнити конкретну потребу. Потреби поряд із можливостями, засобами і способами їх задоволення та відповідними благами (цінностями), стають одними із структурних елементів інтересу. Внутрішня взаємодія цих елементів приводить до більшого розвитку і збагачення інтересу особистості, соціальної групи, суспільства тощо. Наявність певної потреби передбачає діяльність людини, соціальної групи, класу, нації, суспільства в цілому, спрямовану не тільки на задоволення потреб, але й на створення таких благ і цінностей, які можуть задовольнити ці потреби. Створені у цьому процесі блага і цінності, у свою чергу, приводять до розширення можливостей, до збільшення практичних способів і засобів задоволення потреб, а також до піднесення, розширення самих потреб [12, 12].

Інтереси необхідно також розглядати і як основу системи цінностей, культури. Оскільки саме інтереси є найважливішими силами, навколо яких відбувається формування соціальної структури даного суспільства, а також знаходяться в основі діяльності суспільства, то й не дивно, що вони пронизують собою всю систему цінностей, культури суспільства. Інтерес – це вибіркова цілеспрямованість, вираження внутрішньої сутності суб'єкта й віддзеркалення ним навколишнього світу, наявних матеріальних та духовних цінностей культури. Політичні інтереси є вираженням потреб суспільства, соціальної групи, спільноти, політичної партії тощо у політичній сфері, що слугують причиною, рушієм, мотивом політичних дій суб'єкта політики. Поглиблення і загострення суперечностей політичних інтересів – головна причина політичних конфліктів. Зміст інтересів, властивих суб'єкту, виражає його внутрішню сутність, те, як він сприймає навколишній світ, наявні матеріальні та духовні цінності культури. Дуалістичність природи політичного інтересу, присутність його в структурі, з одного боку, потреб та уявлень про умови їх задоволення, а з іншого боку – суб'єктивного усвідомлення й оцінки цих потреб і обставин зумовлює те, що політичні інтереси є відбиттям місця людини у соціальній та політичній системах, політичних відносинах.

Стосовно розуміння проблеми політичних інтересів необхідно розглядати поняття „пріоритет інтересів”, що передбачає їх домінування одних над іншими. Сутність пріоритету інтересів визначається вирішенням питання про переважання значення в політичному житті суспільства тих чи інших політичних потреб. Пріоритет політичних інтересів досягається різними засобами, головними серед яких є політика та економіка

Діяльність суб'єктів у політиці має різні цілі і різний ступінь активності. Русійним початком політичної активності політичних партій, політичних рухів, класів, націй тощо є сама особа, її інтереси, ціннісні орієнтації і мета. Психологічно політична активність особистості зумовлена людською потребою належати до соціуму, тобто спільноті людей, які ототожнюють себе зі своєю нацією, певною соціальною спільнотою людей, групою індивідів, політичною партією, об'єднанням тощо. Часто людина залучається до політики, щоб стати частиною соціальної спільноти, осмислити почуття спільноти, це дає можливість відчувати сили і здібності, впливати на хід політичних процесів. Політичні потреби пов'язані з необхідністю реалізації політичних інтересів у державній або суспільній діяльності, а також у діяльності окремих соціальних груп, класів, націй, держав тощо відповідних політичних інтересів. Політичні інтереси – це основні спонукальні мотиви політичної діяльності, а також причина того, що суб'єкти політичного процесу – особистості, соціальні групи, класи, партії, рухи, об'єднання – виявляють своє ставлення до матеріального, соціального і духовного життя [8, 175]. Політичні потреби, зумовлені ними інтереси – явища соціальні, не властиві всім людям і не обов'язкові в системі цінностей кожного. Навіть у тих випадках, коли цінності не однакові, їх місце і пріоритетність у ціннісних орієнтаціях окремих індивідів різні. А зміст політичної діяльності соціального суб'єкта зумовлений конкретними обставинами його буття та є віддзеркаленням як індивідуальних психологічних рис особистості та соціально значущих рис, що характеризують особистість як члена того чи іншого суспільства або соціальної спільноти.

Література:

1. Бернацкий В.О. Интерес: познавательная и практическая функции / В.О. Бернацкий. – Томск: Изд-во Томс. ун-та, 1984. – 168 с.
2. Бернацкий В.О. О субординации социальных интересов / В.О. Бернацкий // Вестник Московского университета. Сер. 8. Философия. – 1972. - №5. – С. 3-12.
3. Волчан О.Ф. Грани политической жизни: теория и практика / О.Ф. Волчан. – Симферополь: Таврида, 2001. – 180 с.
4. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности / А.Г. Здравомыслов. – М.: Политиздат, 1986. – 223 с.
5. Мамут Л.С. Политический процесс / Л.С. Мамут // Советское государство и право. – 1982. - №5. – С. 12 – 23.
6. Михальченко Н.И. Политическая идеология как форма общественного сознания / Н.И. Михальченко. – К.: Наукова думка, 1981. – 262 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник / В.Б. Авер'янов, І.В. Алексеєнко, С.С. Андреев та ін.; [В.П. Горбатенко (упоряд.)]; Ю.С.Шемшученко, В.Д. Бабкін та ін. (відп. ред); НАН України. Інститут держави і права імені В.М. Корецького, Українська асоціація політологів. - 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 735 с.
8. Політологія: Академічний курс: Підручник для студентів юрид. спеціальних вищих навч. закладів / М.І. Панов (керівн. авт. колект), Л.М. Герасіна, В.С. Журавський та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий дім „Ін Юре”, 2006. – 520 с.
9. Психология и политика: Учебное пособие для студ. гуманит. факультетов / Ф.М.Кирилук, Л.А. Кремень, Ю.В. Ирхин; Киевский ун-т им. Т.Г.Шевченко, - К., 1993. – 140 с.
10. Радаев В.В. Потребности: социально-экономическая сущность и закономерности развития / В.В. Радаев. – М.: о-во „Знание” РСФСР, 1974. – 47 с.
11. Степанян В.В. Выражение интересов общества и личности в социалистическом праве (механизмы: структура, функционирование) / Отв. ред. А.С. Пиголкин. – Єреван: Изд-во АН АрмСРСР, 1983. – 157 с.
12. Степанян В.В. Социальные интересы и социалистическое право / В.В. Степанян. – Єреван: Изд-во АН АрмСРСР, 1980. – 138 с.

Волянюк Ольга Ярославівна,
аспірант кафедри політичних наук
НПУ ім. М.П. Драгоманова

УДК 32:316.64

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ СУСПІЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті здійснено спробу проаналізувати різні підходи до структуризації суспільної пам'яті. Окреслено місце сучасної політичної науки у дослідженні даної проблематики. Суспільна пам'ять розглядається як складний процес та багатокомпонентне явище політичного життя.

Ключові слова: суспільна пам'ять, політична свідомість, структура суспільної пам'яті, зміст суспільної пам'яті, політична наука.

В статтє сделана попытка проанализировать различные подходы к структуризации общественной памяти. Очерчено место современной политической науки в исследовании данной проблематики. Общественная память рассматривается как сложный процесс и многокомпонентное явление политической жизни.